

Vládnutí nestátních ozbrojených aktérů v selhávajících státech: Případ Hizballáhu

JAN DANIEL

The Governance of Non-State Armed Actors in Failing States: The Case of Hezbollah

Abstract: Using the case of the Lebanese movement Hezbollah, the article deals with the phenomenon of the governance of non-state armed groups in failing states and the conditions for its emergence. It argues that one of the key requirements for the emergence and long-term preservation of a non-state armed group's authority is its fulfillment of functions usually associated with the state (such as the provision of security, public goods and services and the legitimation of its authority) that the failing state is not able to provide. The study specifically shows how Hezbollah is able to substitute for or complement the Lebanese state in each of its functions and consecutively use the wide network of its governance institutions for strengthening its political authority. As a result of Hezbollah's practices and strategies of governance, the forms of political control of the territory are being gradually changed and hybridized.

Key words: non-state governance, security governance, non-state armed actors, territorial authority, failing state, Hezbollah, Lebanon.

Když časopis *Foreign Affairs* v roce 2010 zvolil jako téma speciálního čísla hlavní výzvy pro mezinárodní politiku v nadcházejících letech, jako jednu z nich identifikoval i vzestup takzvaných *mezzanine rulers* („mezivládců“) – různých substátních entit operujících na úrovni „mezi“ státem a společností. Jako *mezivládcí* byla identifikována široká škála různých nestátních ozbrojených aktérů sahající od kmenových skupin na afghánsko-pákistánské hranici přes různé povstalecké a teroristické organizace až po neuznané státy typu somálského Somalilandu. Hlavním společným prvkem všech těchto velmi odlišných entit pak byl fakt, že mohou být natolik (vojensky a/nebo politicky) silné a mnohdy mají i takovou úroveň podpory mezi „svými“ komunitami a kontroly nad nimi, že dokážou odolávat tlaku jak (často naopak slabého) státu, na jehož teritoriu působí, tak v některých extrémních případech i mezinárodního společenství (Crawford – Miscik 2010).

Tito teritoriálně zakotvení nestátní ozbrojení aktéři¹ ze své podstaty zpochybňují jeden z definičních prvků moderního západního pojetí státu, kterým je ve weberovské (či vestfálské) tradici jeho monopol na regulaci a užití násilí na svém teritoriu. V případě, že tyto nestátní skupiny disponují mezi obyvatelstvem určitou mírou autority a jsou ochotny se zapojit do regulace společenských vztahů, mají navíc tendence (selhávající) stát v mnoha oblastech jeho základních funkcí v podstatě nahradit a vytvořit jeho lokální či regionální „funkční alternativu“ (Brozus 2011: 264 – 265; Draude 2007). Toto tvrzení není v rámci

výzkumu státem neovládaných území ničím novým, ale jen málo studií se prozatím věnuje na obecnější úrovni dlouhodobějším procesům, které v těchto oblastech fungují, a jejich teoretickému vysvětlení.²

Libanonský *Hizballáh* (česky „Strana boží“) je dnes nejspíše jedním z nejznámějších příkladů nestátního aktéra, který dlouhodobě *de facto* ovládá určité teritorium formálně náležející suverénnímu státu. V tomto textu se zaměřím právě na Hizballáh a na jeho fungování v podobě aktéra vládnoucího v šiitských oblastech (viz mapu v příloze) paralelně k libanonskému státu.

Mým cílem je zde na příkladu Libanonu a hnutí Hizballáh načrtnout způsob, jakým funguje vládnutí a autorita nestátního ozbrojeného aktéra v prostředí slabé státní autority. Hodlám ukázat, že paralelní autorita takového aktéra vzniká tím, že nahrazuje či doplňuje stát, který selhává v plnění svých funkcí (tedy zajištění bezpečnosti, veřejných služeb a statků a legitimacy své autority – viz níže). Díky specifickým praktikám a strategiím vládnutí tohoto aktéra se zároveň významně proměňují způsoby politické kontroly a ovládnutí teritoria (srovnej Agnew 2005; Davis 2009). Právě na příkladu Hizballáhu lze poté ukázat, jaké má *de facto* kontrola teritoria nestátním aktérem a jeho koexistence se státem dopady pro jeho další rozvoj a jak může nestátní aktér pomoci sítě různých institucí (využívaných k plnění některých státních funkcí) nastartovat sebeposilující procesy tvorby své autority.

První část textu bude věnována představení základních konceptů a teoretického rámce. Bude zde představen vznik nestátní politické autority a její infrastrukturní moci na teritoriu selhávajícího státu a dále vymezeny základní státní funkce a poukázáno na jejich omezení v kontextu selhávajících států. Druhá část článku naváže na dříve představená teoretická východiska a v rámci kvalitativní případové studie je aplikuje na vládnutí a autoritu hnutí Hizballáh v kontextu plnění funkcí selhávajícího libanonského státu a jeho nahrazování či doplňování. Jako zdroj dat pro případovou studii byla využita především sekundární literatura a v omezenější míře také projevy zástupců hnutí, novinové texty a vlastní rozhovory autora z doby jeho pobytu v Libanonu.³

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Vládnutí, autorita, legitimita

Pro pochopení fenoménu teritoriálního vládnutí a autority je nutné tyto pojmy nejdříve definovat a ukázat jejich vzájemnou souvislost. Pojem vládnutí (*governance*) je v mém textu chápán jako analyticky oddělitelný od oficiální centralizované autority v podobě státu a jeho aktivit (Smith 2009: 2–3). Konkrétně se zde přidržím pojetí Thomase Risseho, jenž vládnutí definuje jako formálně či neformálně „*institucionalizované způsoby koordinace společnosti za účelem tvorby a implementace kolektivně závazných norem a poskytování veřejných statků*“ (například bezpečnosti, infrastruktury, sociálních služeb atd.; viz Risse 2011: 9). Risse z této definice vylučuje poskytování těchto statků za úplatu (například privátní zajištění bezpečnosti – čímž přestává být plně veřejným statkem) a také případy, kdy je jejich poskytování pouze nezamýšleným důsledkem jiné činnosti (Tamtéž: 15–17).

Díky tomu, že vládnutí zahrnuje také regulaci společnosti tvorbou a vynucováním závazných pravidel společenského jednání, nese s sebou zpravidla i výkon moci, a tedy autority (srovnej Kahler – Lake 2004: 409). Jak ukazuje klasické rozdělení na autoritu *de facto*, tedy neformální schopnost přimět jedince nebo skupinu k určitému jednání, a autoritu *de iure*, tedy případ, kdy je tato schopnost odvozována od pozice dané zákonem, autorita nemusí být vázána pouze na legálně uznané instituce. Pokud je ale její podstatou schopnost přimět druhého aktéra k určité činnosti, je nutné ji oddělit od pouhého násilného donucení (jež ji nicméně často doplňuje). Autorita je tedy taková *formálně či neformálně institucionalizovaná moc (případně aktér, který ji vykonává), jež je určitým*

způsobem uznána objekty, na něž působí, jako legitimní (Hall – Biersteker 2003: 4–5; Rush 1992: 52–53).

Podle Maxe Webera právě legitimita a dlouhodobá sebelegitimizace umožňují autoritě vytvořit relativně stabilně fungující mocenský systém a vládnout (Beetham 2001: 108–109).⁴ Byť v historii existuje řada případů systémů, kdy moc jejich představitelů vycházela především z násilného donucení, i oni se zpravidla určitým způsobem snažili o svou legitimizaci. Lidé nicméně obvykle nesouhlasí s daným mocenským řádem pouze proto, že je chápán jako legitimní, ale důležitou roli hraje i strach z možných sankcí ze strany dominantního aktéra a soukromý zájem na udržení daného systému (Schmelze 2011: 9). Řada autorů nicméně považuje legitimitu státu (či jiného mocenského systému) za hlavní princip, na němž stojí jeho moc, a odmítají, že by určitý mocenský systém mohl dlouhodobě stát pouze na násilí (srovnej Kilcullen 2010: 52; Migdal 1988: 32–33).

Legitimita je v mém textu chápána jako *sdílené akceptování činnosti jistého aktéra nadaného schopnostmi k rozhodování v určitých oblastech týkajících se především výkonu moci a vládnutí*. Osoby ve skupině, již se vládnutí daného aktéra týká, chápou jeho způsob vládnutí jako v daných podmínkách uspokojivý a nesnaží se jej odstranit za pomoci způsobů, jež se nacházejí mimo vzájemně akceptované mantinely (Rush 1992: 53; Smith 2009: 109–110). Skutečně přesné zachycení zdrojů legitimacy (či jejich absence) v podmínkách vládnutí nestátních ozbrojených aktérů a posouzení jejich relativního vlivu by bylo možné jen za podmínek systematického terénního výzkumu, který nebyl součástí této studie. Vzhledem k důležitosti legitimacy a jejich zdrojů pro vznik autority a dlouhodobější udržení její existence jsou zde alespoň na teoretické úrovni vymezeny a v druhé polovině textu demonstrovány na případu Hizballáhu.

Teoreticky vycházím z vymezení „vstupní“ (*input*) a „výstupní“ (*output*) dimenze legitimacy určité autority, které je známé ze studia evropské integrace a v posledních letech bylo aplikováno i ve výzkumu vládnutí nestátních aktérů v oblastech selhávající či plně absentující státní autority (Krasner – Risse 2014; Scharpf 1999; Schneekener 2011). Vstupní legitimizace je v demokratických systémech zajišťována zapojením občanů (spojených určitou kolektivní identitou) do rozhodování v rámci politického systému a zároveň dodržováním jeho norem a pravidel (Scharpf 1999: 6–10). Mimoto zde ale působí řada legitimizačních procesů, které nejsou přímo vázány na demokratické hodnoty, a je proto možné je využít i pro analýzu legitimizace jiných mocenských systémů. Mezi ně se řadí legitimizace odvoláním se – mezi jinými – na tradiční, charismatickou či náboženskou autoritu, která je díky svým charakteristikám (kontinuita s lokálními zvyky, výjimečné osobnostní kvality či přístup k nábožensky zjevené pravdě) uznána jako oprávněná rozhodovat (Egnell 2013: 222–223; Schneider et al. 2010: 120–124).

Výstupní dimenze legitimacy je poté méně vázána na podobu mocenského systému a vychází především z efektivity a praktického pozitivního dopadu vládnutí dané autority reagující na určitou kolektivní potřebu (Scharpf 1999: 11). V konkrétnější rovině zde lze mluvit například o legitimizaci zajištěním stability v chaotické situaci, vládnutím vedoucím k posílení postavení skupiny (vybavené určitou kolektivní identitou), vládnutím v souladu se sdílenými morálními hodnotami skupiny (nebo v jejím rámci akceptovanými lidskými právy) či vládnutím, které spravedlivě rozděluje poskytované kolektivní statky a služby (Krasner – Risse 2014: 13; Schneider et al. 2010: 125–127).

Rozšíření (legitimní) autority státu po celém území (či autority nestátních ozbrojených aktérů na určitém teritoriu – viz níže) lze propojit s koncepty infrastrukturní a despoticke moci, které vymezil ve své analýze politické moci moderního státu Michael Mann (Agnew 2005; Mann 1986).⁵ Despoticke moc zde označuje „přímou“ schopnost státu prosadit svou vůli nezávisle na společnosti a infrastrukturní moc poté vymezuje schopnost obsáhnout celé státní území a následně zde provádět a vynucovat rozhodnutí centrální vlády. Jde tedy o moc praktikovanou prostřednictvím jednotlivých institucí působících

napříč společnostmi a vázících se zpravidla určitým způsobem k vládnutí a poskytování bezpečnosti. Rozvoj obou typů moci a s nimi spojených institucí pak posiluje efektivní kontrolu teritoria státu (jeho autoritu) a umožňuje realizaci státních funkcí (Mann 2003: 59). Instituce, jejichž prostřednictvím je realizována infrastrukturní moc, pak přispívají i k legitimizaci autority na daném teritoriu, a to jak vstupními procesy legitimizace (propojením s obyvatelstvem a posilováním jeho kolektivní identity), tak i těmi výstupními (praktickými dopady vládnutí; Soifer – von Hau 2008: 227).

Vznik autority nestátního ozbrojeného aktéra

Vznik vládnutí a institucionalizace autority nestátních ozbrojených aktérů v oblastech se slabou či chybějící státní autoritou je zpravidla v první řadě reakcí na nedostatek bezpečnosti (Kasfir 2004; Rotberg 2003: 3–4).⁶ Sven Chojnacki a Zeljko Branovic (2011: 91–97) vymezují v tomto kontextu několik způsobů, jimiž se mohou na poskytování bezpečnosti podílet nestátní ozbrojení aktéři. Typ vzniku dominantní nestátní autority, který je relevantní i pro vládnutí Hizballáhu, vychází z předpokladu, že v delším časovém horizontu je v oblastech, kde nejsou k dispozici jiné zdroje pro jejich cíle, pro nestátní ozbrojené skupiny ovládající určité teritorium nejvýhodnější najít určitou formu dohody s místními obyvateli a „poskytovat“ jim své bezpečnostní služby. Tato základní logika je samozřejmě výrazně ovlivněna cíli aktéra, strukturou obyvatelstva a jeho charakteristikami (identitou, ideologickým přesvědčením), strukturami tradičních autorit a dalšími faktory, které ji určitým způsobem podporují, či naopak ji brzdí. V případě dále analyzovaného Hizballáhu tak díky jeho nábožensko-revoluční agendě (pro niž je jedním ze zdrojů samo civilní obyvatelstvo) funguje ve vztazích k populaci výrazně jiná dynamika než v případě ideologicky nevyhraněných warlordů či milicí (srovnej Mampilly 2011; Marten 2007; Reno 2009).

V ideálním případě se postupně monopolizuje užití násilí na daném teritoriu do rukou jednoho aktéra, který začne plnit funkci hlavního poskytovatele bezpečnosti. Jeho vztah s obyvateli má dále tendenci se institucionalizovat a vytvořit vzájemná očekávání, následně doprovázená snahou o legitimizaci vládoucí skupiny (srovnej Chojnacki – Branovic 2011: 94–95; Reno 2009: 362). Postupně tak může vzniknout nová *de facto* teritoriální autorita a její vládnutí se dále rozvíjet tak, že doplňuje nabídku dalších veřejných služeb a statků (srovnej Zahar 2001).⁷ Aktér se tak postupně zapojuje do poskytování čím dále většího počtu statků, které má v rámci tradičního vymezení garantovat stát (typicky zdravotnictví, vzdělávání, infrastruktura atd.), a může jej začít nahrazovat i v jeho dalších funkcích.

Mann (2006: 351–356, 2008: 363–364) těmto nestátním ozbrojeným aktérům přisuzuje pouze vojenskou či ekonomickou moc a politickou autoritu asociuje jen s mezinárodně uznaným státem.⁸ Jak bych ovšem rád ukázal v druhé části textu na případu Hizballáhu, v případě selhávání státního vládnutí může dojít ke vzestupu nestátních aktérů, kteří disponují díky plnění funkcí tradičně asociovaných se státem i významnou politickou autoritou na daném území (Agnew 2005; Abboud – Muller 2012). Této autoritě si ce zpravidla chybí uznání ze strany ostatních států, přesto je u ní možné identifikovat procesy a jevy, které Mann spojuje exkluzivně se státem a jeho infrastrukturní či despoticou mocí. Selhávající stát se pak stává spíše určitou „nádobou“, jež obsahuje různé spolu navzájem interagující sítě politické autority, které plní některé z funkcí obvykle asociovaných se státem, než jednotným centralizovaným aktérem (Bagayoko 2012; Marten 2007).

Základní státní funkce

V této části představím tři základní státní funkce (zajištění bezpečnosti, legitimacy státní autority a poskytování veřejných statků a služeb), jejichž (ne)zabezpečování ze strany libanonského státu a Hizballáhu budu následně sledovat v analytické části článku. Díky

tomu bude možné ukázat, jakým způsobem dokáže toto šíitské hnutí nahrazovat či doplňovat stát, který v těchto aktivitách a funkcích naopak částečně či úplně selhává.

Vymezení hlavních státních funkcí (v tradici moderního vestfálského státu), které selhávající státy neplní, a v nichž tedy mohou nestátní ozbrojení aktéři nahrazovat, je samozřejmě komplikované a nepanuje na nich úplná shoda.⁹ V tomto článku vycházím z přístupu Jenifer Millikenové a Keitha Krause (2003: 4–10) kteří, stejně jako dříve William Zartman (1995: 5) a později Charles Call (2011), vymezují tři obecněji definované oblasti funkčního státu, které postihují jeho základní funkce – poskytování bezpečnosti a regulace násilí, legitimitu vycházející z reprezentace všech svých občanů a poskytování veřejných služeb a statků.

Toto obecnější členění na tři okruhy státních funkcí nicméně umožňuje jít „za“ kategorie funkční/selhávající stát (a případně konkrétních absentujících státních politik) a pokázat na to, kde a jakým způsobem k tomuto selhávání došlo. Vzhledem k teoretické povaze tohoto vymezení, které vychází spíše z obecného pojetí politické moci na určitém teritoriu, je pak možné jej využít i na nižší úrovni, než je ta státní, a pro jiné aktéry, než je stát. Prostřednictvím této conceptualizace (státní) politické moci je tak možné analyzovat, na jakých základech funguje vládnutí nestátní autority a zda – či do jaké míry – je na určitém území ekvivalentní státní autoritě a státnímu vládnutí (Draude 2007).

Jako první kategorii Call (2011: 307–308) vymezuje schopnost státu *zajistit bezpečnost* svých občanů a bránit své teritorium proti hrozbám ze strany nestátních ozbrojených aktérů (například povstaleckých hnutí či milicí) a ostatních států. Stát musí být zároveň schopný řešit vznikající ozbrojené konflikty mezi jednotlivými sociálními skupinami a následně zajistit jejich urovnání. V neposlední řadě je v rámci této funkce také zásadní role státu při kontrole svých vlastních ozbrojených složek a jejich vztahu k populaci (Milliken – Krause 2003: 5). V případě, že stát nedokáže tuto svou funkci plnit, dochází mimo rozšiřování jeho ozbrojených vyzyvatelů také k opakovaným útokům na státní infrastrukturu, a snižuje se tedy schopnost poskytovat veřejné statky a služby, roste ohrožení civilistů, postupně se rozpadá politická komunita, vznikají uprchlické vlny a masově se porušují lidská práva.

Schopnost státu poskytovat *veřejné služby a statky* definuje Call (2011: 306–307) konkrétně jako míru, do jaké jsou státní instituce schopny zajistit základní minimum obecně přijímaných funkcí, jak jsou rozšířeny po celém území státu a jak jsou dostupné pro všechny jeho občany.¹⁰ Mezi tyto funkce poté řadí poskytování bezpečnosti (ve smyslu každodenní ochrany občanů proti kriminalitě), zajištění vlády práva a způsobu mediace konfliktů, základní správu financí a hospodářského rozvoje a poté hlavních veřejných služeb – infrastruktury, základní úrovně obecně dostupného zdravotnictví a základního školství. Stát by pro efektivní plnění této své funkce měl být schopen obsáhnout logisticky své teritorium, a měl by proto disponovat odpovídající úrovní infrastrukturní moci.

Selhání státu v oblasti jeho *legitimity* poté podle Calla nastává, když významná část jeho elit či jeho obyvatel nesouhlasí s pravidly regulujícími formální výkon moci a způsob nabývání a redistribuce zdrojů. Jak ovšem sám uznává, toto pojetí státní legitimacy je silně svázáno se západní politickou tradicí, a tedy do značné míry omezeno na formální instituce (Tamtéž: 308–309). Díky tomu je sice vhodné pro srovnání míry legitimacy různých států mezi sebou, ale již méně pro pochopení způsobů legitimizace určitého mocenského systému. V následující analýze se proto přidržím dříve vymezeného pojetí legitimacy pracujícího s jednotlivými legitimizačními strategiemi v rámci vstupní a výstupní dimenze daného mocenského systému.

VLÁDNUTÍ HIZBALLÁHU A FRAGMENTACE TERITORIÁLNÍ AUTORITY LIBANONSKÉHO STÁTU

Na předchozích stránkách jsem představil určitý ideální model vzniku autority a politické moci, který vychází z předpokladu, že teritoriální autorita (ve smyslu legitimizované

moci) nestátního ozbrojeného aktéra je důsledkem jeho schopnosti poskytovat bezpečnost a další veřejné statky (tedy jeho vládnutí) při neschopnosti státu tyto funkce zajišťovat. Dlouhodobá teritoriální autorita nestátního aktéra je pak zároveň výsledkem jeho schopnosti provázat se se společnostmi, do níž díky tomu dokáže prosadit pomocí svých institucí využívaných k vládnutí (tedy své infrastrukturní moci) své hodnoty, které pomáhají jeho další legitimizaci.

Mým cílem v této práci není detailní rozbor historického vývoje Hizballáhu, jeho pozice v libanonské politice nebo střetů s Izraelem, což jsou témata detailněji zpracovaná v celé řadě jiných publikací (viz například Azani 2011; Harik 2004; Jones – Catigiani 2010; Norton 2008). Pozornost zde bude v souladu se zaměřením tohoto textu věnována po krátkém představení hnutí samého spíše reakci Hizballáhu na selhávání tří výše vymezených funkcí libanonského státu (které bude vztaženo primárně k šiitské komunitě, a to v období, v němž Hizballáh vznikal, a během jeho dalšího rozvoje) a poté způsobům, jakými vládnutí tohoto hnutí proměňuje teritoriální autoritu libanonského státu.

Charakteristika Hizballáhu

Zárodky hnutí později známého jako Hizballáh vznikly v severovýchodním Libanonu (údolí Bíqá') v roce 1982 v souvislosti s libanonskou občanskou válkou a nedlouho předtím proběhnuvší íránskou revolucí. Za pomoci íránských poradců zde vznikla militantní islamistická organizace, která sjednotila dříve roztržštěné šiitské radikály a odpadlíky od konkurenčního Amalu.¹¹ Na konci osmdesátých let se Hizballáh postupně začal proměňovat z ozbrojené bojůvky, často využívající teroristických metod boje, v centralizovanější organizaci, která (i díky štědrým íránským dotacím) dokázala rozšířit své aktivity do řady dalších oblastí. Po skončení občanské války hnutí sice prošlo takzvaným procesem *libanonizace*, začalo participovat na libanonském politickém systému a uznalo libanonský stát (přičemž částečně zmírnilo svou islamistickou rétoriku), ale zároveň si se syrským posvěcením ponechalo své zbraně a vedlo na jihu země ozbrojený boj proti Izraeli (Azani 2011; Harik 2004). Svého ozbrojeného křídla se nevzdalo ani po odchodu Izraelců z okupovaného pásma na jihu Libanonu v roce 2000, ani po stažení syrské armády ze země v roce 2005. Své ozbrojence Hizballáh následně ve větší míře otevřeně využil během „letní války“ s Izraelci v roce 2006, při střetech se svými politickými oponenty v květnu 2008 a v současnosti v bojích s protiasadovskými povstanci v sousední Sýrii (Harik 2010: 149–153; Hubbard 2013).

Hizballáh je pyramidově řízeným hnutím, k němuž je více či méně formálně připojena řada menších organizací zapojených do jeho aktivit nebo přispívajících k jejich financování (neziskové organizace, komerční společnosti, ale třeba i sítě organizovaného zločinu; M. Harb 2011: 134–135). Hizballáh pak obecně svými činnostmi, a to jak ozbrojeným bojem, tak i veřejnými službami či propagandou, vytváří pro šiitské komunity určité holistické prostředí paralelní (na státu nezávislé) islamistické společnosti (či podle vlastních slov „společnosti odporu“ – *mudžtamá'a al-muqáwama*), ukotvené v jednotící ideologii „islámského odporu“ proti ponížení, nedostatku a útlaku ze strany Izraele, Západu a jejich spojenců (Flanigan – Abdel-Samad 2009).

V čele Hizballáhu stojí sedmičlenná rada tvořená z většiny seniorními duchovními, přičemž formální hlavu hnutí představuje generální tajemník volený radou z vlastních řad (v současnosti Hasan Nasralláh). Hnutí je dále rozděleno na politickou a ozbrojenou část, které spadají pod přímé velení rady a na nižších úrovních fungují do jisté míry odděleně (Hamzeh 2004: 46, 70–72). Politická část se poté dále člení na pět hlavních sekcí, zodpovědných za jednotlivé činnosti Hizballáhu (politická, parlamentní, výkonná – mající na starosti většinu komunitních a správních aktivit –, soudní a rada džihádu, představující v podstatě poradní orgán v oblasti strategie hnutí). Mezi lokality s šiitskou většinou obyvatelstva, kde Hizballáh působí především, patří jižní předměstí Bejrútu – takzvaná *Dáhije* (tvořící jeho hlavní základnu) –, region jižního Libanonu s městy Nabatíja

a Bint Džabal a severní část údolí Bíqá' s městy Baalbek a Hermel (viz mapu v příloze). Tyto tři hlavní oblasti mají v rámci hnutí vlastní velení, zodpovědné radě a hlavám jednotlivých sekcí, a dále se člení na menší teritoriální administrativní jednotky (M. Harb 2010: 86–88).

Vzhledem k šíři aktivit Hizballáhu je velmi těžké jej určitým způsobem kategorizovat, nicméně spolu s dalšími autory jej v tomto textu chápou jako islamistické (politicky šíitské) sociální hnutí, které ovšem disponuje vlastními ozbrojenými složkami a využívá i teroristické metody boje (Azani 2011; Karagiannis 2009). Jisté kontroverze může vzhledem k jeho participaci v parlamentu, vládě a řadě místních zastupitelstev budit označení Hizballáhu za nestátního ozbrojeného aktéra.¹² Těžiště aktivit Hizballáhu (včetně těch, které jsou obvykle asociovány exkluzivně se státem, jako je právě ozbrojené zajišťování bezpečnosti) a hlavní rozhodovací pravomoci v rámci hnutí ovšem leží mimo instituce libanonského státu a jsou na něm nezávislé, byť je využívají v některých případech pro své cíle. Vládnutí Hizballáhu (stejně jako například jeho financování) je zajišťováno primárně jeho organizacemi nezávislými na libanonském státu, jež nicméně se státem v některých případech kooperují. Byť podobná praxe existuje i u dalších libanonských politických stran a hnutí, Hizballáh je mírou své autonomie v současnosti do určité míry ojedinělý (M. Harb 2010; Hourani 2013).¹³

Bezpečnostní funkce

Selhání libanonského státu

Jak již bylo zmíněno výše, Hizballáh vznikl v kontextu libanonské občanské války, kdy došlo k naprostému rozpadu státních institucí a postupně k vytvoření *de facto* autonomních „kantonů“ pod kontrolou jednotlivých milic, zformovaných zpravidla na konfesijním, klanovém či politickém základě (armáda zpravidla kontrolovala pouze několik lokalit ve východním Bejrútu a Ba'abdě; viz Corm 2005: 193–215; Picard 2000). Stát a jeho ozbrojené složky ovšem nebyly na jihu Libanonu obývaném šíity schopny zajistit bezpečnost ani bezprostředně před začátkem občanské války. Srážky mezi palestinskými guerillami, Izraelem a v některých obdobích i libanonskou armádou s sebou poté přinesly i civilní ztráty a oslabení důvěry ve stát jako garanta bezpečnosti (Nerguizian 2009: 8–9; Najem 2012: 27–31).

Po vypuknutí občanské války v dubnu 1975 se situace (nejen) šíitských komunit dramaticky zhoršila v důsledku probíhajících čistek nábožensky smíšených území, které se nevyhnuly ani oblastem, které obývaly (často je připomínáno například násilné vyhnání šíitů křesťanskými milicemi z oblastí východního Bejrútu, jehož obětí se stal i Hasan Nasralláh). Další vlnu šíitských uprchlíků pak přinesly opakované izraelské invazy (zvláště pak ta z roku 1982) a boje při okupaci jižního Libanonu, kdy zde libanonský stát ztratil i zbytky své efektivní autority (Sobelman 2010: 53). Stát následně nebyl schopen (i v důsledku syrského vlivu v zemi) proti izraelské armádě a jejím spojencům působícím na jihu země jakkoli zasáhnout. Izraelská přítomnost zde bez zásahu libanonských státních ozbrojených sil přetrvávala až do roku 2000, tedy deset let po skončení občanské války a obnově libanonské armády, a velmi negativně se zapsala do libanonského národního povědomí (Harik 2010: 141–142).

Mimo oblast jižního Libanonu byl stát po skončení občanské války alespoň v určité míře schopen obnovit svou bezpečnostní funkci, byť důvěra v jeho schopnosti je tradičně nepřilíživě vysoká (Abboud – Muller 2012: 67–72; Kužvart 2012: 41–43). Právě tato nedůvěra pak přispívá v krizových obdobích k rozšířeným svépomocným snahám o zajištění bezpečnosti. Selhání státu při poskytování bezpečnosti svým občanům a efektivní monopolizaci násilí na svém teritoriu je tedy přinejmenším v období občanské války naprosto zřetelné, v období po ní je pak schopnost státu poskytovat všem svým obyvatelům bezpečnostní záruky, přinejmenším v jižních oblastech země, do značné míry

narušená. Armáda je poté obecně chápána jako příliš slabá, potenciálně rozdělená mezi jednotlivé náboženské skupiny a špatně vybavená na to, aby dokázala zemi ubránit proti vnitřním i vnějším nepřátelům (Sobelman 2010; Zaměstnanec velvyslanectví ČR v Bejrútu 2011a).

Reakce Hizballáhu

Hizballáh vznikl v roce 1982 jako přímá reakce na izraelskou invazi do jižních oblastí Libanonu. Hnutí se nicméně k ovládnutí většího počtu šiitských oblastí mimo údolí Bíqá' a menších čtvrtí v jižním Bejrútu dostalo v podstatě až na konci osmdesátých let po ozbrojeném konfliktu s konkurenčním Amalem. Ten vyústil v přímé ovládnutí více než poloviny Dáhije Hizballáhem a v jeho pronikání i na jih země (Chaib 2009: 93; Shanahan 2005: 114).¹⁴ Za neexistence státních institucí na těchto územích zde během občanské války začal působit jako hlavní autorita zajišťující určitou míru bezpečnosti nejenom navenek vůči ostatním milicím, ale i dovnitř vůči šiitským komunitám, kde ustanovil svá pravidla. Judith Hariková zde poukazuje na disciplinovanost jeho bojovníků, kteří se většinou zdrželi násilných a kriminálních excesů vůči civilistům, často charakterizujících chování ostatních milicí a ozbrojených skupin (Harik 2004: 67; Picard 2000: 298).¹⁵

Po skončení občanské války byl Hizballáh uznán součástí ozbrojeného boje, který přispívá k vytlačení izraelských jednotek a jejich spojenců ze země, a obecně pak byl vnímán jako jedna z nejefektivnějších bojových sil v Libanonu. Stažení Izraelců z jihu země v květnu roku 2000 po několikaletém ozbrojeném konfliktu nízké intenzity bylo ze strany Hizballáhu interpretováno jako jeho „záračné vítězství“ a opakovaně propagandisticky využíváno (Harik 2010: 141–142). Tato událost nicméně neznamenal odzbrojení Hizballáhu, který se s poukazem na to, že Izrael stále okupuje oblast takzvaných farem Šibá' v libanonské části Golanských výšin a nedalekou vesnici Ghadžar, rozhodl ponechat si zbraně a pokračovat v boji (Norton 2008: 88–93).

Jak jsem si několikrát ověřil, poměrně časté (a to i v rámci libanonských ozbrojených sil a nejen mezi šiity, ale i mezi některými drúzy a maronity) je chápání Hizballáhu jako velmi efektivní náhražky národní armády při boji s Izraelem či přinejmenším jako efektivního prostředku k jeho odstrašování, a tedy i obraně libanonského teritoria (viz také Sapienza 2012: 224). Konsensus v této otázce mezi jednotlivými náboženskými komunitami je po událostech z května 2008, kdy Hizballáh použil své vojáky proti sunnitským a drúzským skupinám, sice výrazně menší, než býval v devadesátých letech, avšak Hizballáh se jím nadále propagandisticky zaštiťuje (například Al Manar 2014a). Na druhou stranu zvláště po válce z léta 2006 výrazně vzrostl u libanonských šiitů pocit ohrožení ze strany Izraele, čehož Hizballáh dokázal ve své propagandě efektivně využít a posílit tak svou roli ochránce komunity před židovským státem (ICG 2007: 13–14; Harik 2004: 48–51; Harik 2010: 141–142). V poslední době v kontextu občanské války v Sýrii pak Hizballáh funguje pro šiitské komunity v kooperaci s libanonskou armádou a policií i jako garance ochrany před sunnitskými džihádistickými radikály, přičemž v některých případech je jeho ochrana šiitskými komunitami aktivně vyžadována (Al Manar 2014a, 2014b; Blanford 2014).

Hizballáh tak například v období eskalace hrozeb ze strany těchto skupin vytváří hlídky a kontrolní stanoviště v šiitských regionech, aktivně proti nim zasahuje a sdílí se státními bezpečnostními složkami zpravodajské informace (pro příklad z nedávné doby viz The Daily Star 2013; Naharnet 2014; obecně viz Nerguizian 2009: 23–26). I přes problémy s přesným určením počtu jeho bojovníků se odhaduje, že hnutí disponuje zhruba 20 000 vycvičenými ozbrojenci, nejspíše ještě vyšším počtem dobrovolníků, hustou sítí zpravodajců a pokročilým technickým a raketovým arzenálem. Mezi analytiky panuje názor, že i přes menší počet (v libanonské armádě slouží 60 000 aktivních vojáků) disponuje kvalitnějšími ozbrojenými silami než státní složky (IISS 2012; Kužvart 2012: 41). Hizballáh tak přinejmenším pro svou komunitu reprezentuje zásadního aktéra v oblasti

zajišťování bezpečnosti, přičemž je však schopen spolupracovat s národními institucemi a určitým způsobem je doplňovat.

Poskytování veřejných služeb a statků

Selhání libanonského státu

Během občanské války se nejen rozpadly ozbrojené složky, ale také se naprosto zhroutily státní veřejné služby, které byly nahrazeny různými svépomocnými iniciativami a jednotlivými milicemi (Picard 2000). Stát nicméně v oblasti poskytování veřejných statků a služeb opakovaně selhával i po skončení konfliktu. Státní rekonstrukční a rozvojové programy byly v periferních šíitských oblastech implementovány pouze omezeně i v období poválečné rekonstrukce, která se soustředila především na ekonomická centra Libanonu. Státem sponzorované rekonstrukční programy navíc často trpěly značnou korupcí a klientelismem, případně byly přímo delegovány na nestátní charitativní organizace bez státního dozoru (mj. právě na Hizballáh). Jejich pozitivní dopad tak zůstal v mnoha oblastech velmi omezený (Höckel 2007; Najem 2012: 84–96; Shanahan 2005: 119).

Na nejhudší vrstvy společnosti, mezi nimiž se tradičně nacházelo velké množství šíitů, také velmi negativně dopadly rostoucí ekonomické reformy vynucené státním dluhem a poválečná privatizace veřejných služeb (například veřejné dopravy, sběru odpadů aj.), případně jejich nedokonale obnova (Catusse – Alagha 2009: 117–119). Tu ilustruje například fakt, že stát disponuje monopolem na distribuci elektřiny a vody, ale není schopen ji poskytovat do všech oblastí a bez dlouhodobých výpadků (a to ani v samotném centru Bejrútu, na jehož periferiích elektřina, podobně jako distribuce vody, funguje pouze několik hodin denně). Dalším příkladem pak může být fakt, že v celé jižní aglomeraci Bejrútu s půl milionem obyvatel nebyla zřízena jediná veřejná nemocnice provozovaná státem (Tamtéž 2009: 111). Budovu veřejné nemocnice ve městě Bint Džabal a několik dalších klinik na jihu země pak například stát z důvodu nedostatku financí a personálu, stejně jako z důvodu lokální bezpečnostní situace, svěřil Hizballáhu (Hamzeh 2004: 55). Obecně poté státní instituce zajišťují zdravotní péči pro zhruba 30 % pacientů, nicméně toto číslo se výrazně liší podle regionu. Výrazně vyšší je v severním Libanonu v regionech Tripolis či Akkar než například v jižním Bejrútu (Ministry of Public Health 2012).

Státní veřejné školy jsou i přes jejich poměrně hustou síť především ve venkovských oblastech ze strany státu silně podfinancované a nepříliš kvalitní (Flanigan – Abdel-Samad 2009: 126). Školství a zdravotnictví se tak ve velké míře ujaly (nejen v šíitských oblastech) buď plně soukromé společnosti, nebo jednotlivé autonomně fungující náboženské nadace, čemuž odpovídá i podoba služeb či školních osnov (Catusse – Alagha 2009: 116–118; Hourani 2013).¹⁶ Problémy s financováním se poté nevyhnuly ani libanonským státním médiím, například národní televizi Tele-Liban. Ta byla sice po občanské válce obnovena, nicméně během devadesátých let byla kvůli velmi nízkému rozpočtu a nedostatku zájmu ze strany státu naprosto upozaděna soukromými kanály propojenými s jednotlivými politickými stranami (Z. Harb 2011: 100–108).

V řadě šíitských oblastí tak libanonský stát disponuje jen limitovanou sítí vlastních institucí, které by poskytovaly veřejné služby, a tedy jen velmi omezenou infrastrukturní mocí. Prakticky zde působí pouze místní státní správní orgány, ovládané v logice libanonského politického systému, sektářsky rozděleného Hizballáhem či Amalem, armáda, případně nepříliš fungující justice a v šíitských oblastech jen řídké rozmístěná policie (viz níže). V poválečném období zde tedy došlo jen k omezenému propojení státu se společností (M. Harb 2010; LeBrun 2010: 9).

Reakce Hizballáhu

Jak již bylo zmíněno výše, na konci osmdesátých let Hizballáh začal působit pro šíitské komunity jako primární poskytovatel bezpečnosti. Zároveň na územích jím ovládaných

v podstatě nahradil státní soudní moc a do jisté míry, díky nestrannosti vnímané obyvatelstvem, také tradiční rozhodčí autority. Tuto roli, ať již ve spolupráci se státními orgány, či bez ní, si podržel i po skončení občanské války. Soudy Hizballáhu poskytují mediaci sporů na rozdíl od těch státních zdarma, a jsou tedy pro mnoho členů chudších komunit výrazně dostupnější a pro tyto účely také využívanější (Hamzeh 1997). Dodnes fungují mimo ozbrojené složky zaměřené na „vnější bezpečnost“ také paralelní policejní a neozbrojené pořádkové jednotky Hizballáhu, byť v poválečném období (a především po roce 2008) spolupracují v oblasti obecné kriminality, která se netýká hnutí, s libanonskými policejními orgány (Hamzeh 2004: 65; Nazzal 2013; NowLebanon 2008).¹⁷ Vlastní jednotky Hizballáhu pak spolu se sítí dobrovolníků, tvořenou ze sympatizantů (avšak nečlenů) hnutí, hrají prostřednictvím permanentního hlídkování také velmi významnou roli při udržování veřejného pořádku (M. Harb 2010; Zaměstnanec velvyslanectví ČR v Bejrútu 2011b). Jednotky Hizballáhu také aktivně pomáhají, ať již se státní účastí, či bez ní, při různých živelních a humanitárních katastrofách.

Jak již bylo zmíněno, v druhé polovině osmdesátých let začal Hizballáh s iránskými zdroji budovat svou síť komunitních a sociálních služeb, která suplovala chybějící státní služby (Cammet – Issar 2010: 402). Dnes Hizballáh provozuje v šiitských oblastech komplexní soubor různých institucí sahající od nejméně šesti velkých nemocnic, mobilních zdravotnických center a center civilní ochrany (které pro příklad v roce 2000 ošetřily přes 400 000 pacientů za rok),¹⁸ sítě čtrnácti rozsáhlých a dobře vybavených škol *imáma al-Mahdího*,¹⁹ menších škol *al-Mustafa* a náboženských i technicky zaměřených vzdělávacích zařízení prakticky všech úrovní, doplněných o komplexní systém výukových grantů²⁰ a mládežnických organizací (za všechny například *Skauti imáma al-Mahdího* s více než 40 000 členy). Dále pak provozuje soustavu charitativních organizací (například organizace starající se o zraněné a pozůstalé po bojovnících hnutí nebo *Chomejního podpůrný výbor* pečující o chudé, který údajně ročně podpoří přes 100 000 lidí), odborových organizací, v omezené míře veřejnou dopravu, sběr odpadu a zajišťuje poskytování pitné vody či elektřiny prostřednictvím mobilních generátorů a cisteren. Celkově hnutí na tuto oblast své činnosti údajně vydává až 50 % svého rozpočtu (Hamzeh 2004: 54–58; The Islamic Institution for Education & Teaching 2014; Le Thomas 2009; Love 2008: 21).²¹

Další desítky organizací jsou pak s Hizballáhem určitým způsobem propojené, byť nejsou přímo jeho součástí. Velmi důležitou složkou hnutí jsou zmíněné sítě dobrovolníků (často žen – „dobrovolných sester“), které s hnutím spolupracují na konkrétních aktivitách nebo se starají o komunikaci mezi komunitou a jednotlivými institucemi Hizballáhu. Tito dobrovolníci ale zároveň zajišťují nad komunitou velmi efektivní dohled a poskytují informace vedoucím institucím hnutí (jejich úkolem je například zajišťovat, aby se nezneužívaly sociální služby, ale také obecně informovat o dění a náladách ve společnosti; viz M. Harb 2010: 175–178).

Jednu z nejvýznamnějších rolí v rámci hnutí začala hrát již během konce občanské války organizace s názvem *Džihád al-Biná* (česky v podstatě „Rekonstrukční kampaň“), zaměřená na obnovu infrastruktury šiitských regionů a jejich následný rozvoj. Její schopnosti se naplno ukázaly během velmi rychlé (byť rozhodně ne nekontroverzní) rekonstrukce šiitských oblastí po válce s Izraelem z léta 2006, která byla ve viditelném kontrastu s rekonstrukčními snahami centrální administrativy ve zbytku země, jež se omezily na finanční dary postiženým občanům. Hizballáh se naopak ujal celkové obnovy zničených oblastí včetně architektonického a urbanistického plánování (Harik 2004: 85–91; Love 2008: 23). Jedna ze sekcí *Džihád al-Biná* pak hraje zásadní roli i při bezúročných mikropůjčkách na různé rozvojové projekty, které mají za úkol pozdvihnout ekonomickou situaci v nejchudších regionech pomocí odborných školení a cílených investic. Stojí za to poznamenat, že Hizballáh je zdaleka největším investorem do těchto projektů v Libanonu (Harik 2010: 144–145).

Legitimita moci a reprezentace obyvatel státu

Selhání státní legitimacy

Vzhledem k rozsahu tohoto textu musí být pojednání o legitimitě libanonského státu a jeho selhávání ve vztahu k šíitské minoritě zkratkovitě. Šiité tvořili v oblasti dnešního Libanonu tradičně jednu z nejhudších částí společnosti a jakožto menšina nábožensky propojená s nepřátelskou Persií se stávali terčem perzekucí již během některých období osmanské nadvlády, což se silně vtisklo do šíitské kolektivní identity (Love 2008: 5–7). Jak se projevilo i v případě Národního paktu²² z roku 1943, který jim při vzniku moderního libanonského státu přisoudil nejmenší podíl na moci ze tří největších náboženských skupin v zemi, postrádali také dlouhodobě silné elity, které by byly schopné je reprezentovat na národní úrovni (na rozdíl od maronitů, sunnitů či drúzů; viz Shanahan 2005: 34–35; Hamzeh 2004: 7–13). Tom Najem (2012: 32) tak v kontextu jejich postavení v libanonském politickém systému před občanskou válkou mluví o šiitech jako o občanech třetího řádu, Nizar Hamzeh (2004: 12) poté o „nechtěných dětech“ sunnitsko-maronitského státu. Libanonský stát a jeho instituce tak nebyly chápány v období před občanskou válkou (a během ní) jako instituce, která by byla schopná zajišťovat šíitské zájmy a odpovídajícím způsobem je reprezentovat.

Během občanské války sice stát ztratil s rozpadem svých institucí jakoukoli efektivní autoritu, ale jak se ukázalo na konci osmdesátých let při jednání o ukončení bojů, jeho legitimita jako reprezentanta nadkonfesijní libanonské identity vytvořené na základě dřívější historické tradice společného soužití zůstala (i pro šiity) do jisté míry zachována (Reinkowski 1997). Pokračování předválečné klientelistické praxe libanonské politiky, která je soustředěna kolem jednotlivých politických skupin (a jejich významných rodin – Džumbalát, Harírí, Džumajl aj.), ale opakovaně posiluje spíše jednotlivé substátní klanové či náboženské identity. Všeobecně sdílenou libanonskou identitu pak tato praxe opakovaně upozaduje, čímž oslabuje i její celkovou legitimitu (Abboud – Muller 2012: 29–37; Najem 2012). Tento jev je zároveň příčinou toho, že pouze některé ze státních institucí (především armáda) jsou do jisté míry viděny jako legitimní reprezentant všech Libanonců (LeBrun 2010). Vláda a ostře polarizovaný parlament s jeho rigidním volebním systémem pak tuto legitimitu mezi širokou částí populace postrádají (Hourani 2013; Stel 2009). Vládní a parlamentní instituce jsou zároveň opakovaně obcházeny zákulisními jednáními předáků jednotlivých skupin, což jejich legitimitu ve smyslu efektivního reprezentanta libanonského národa dále oslabuje.

Jak již bylo zmíněno v předchozí části, libanonský stát také dlouhodobě selhává jakožto dominantní poskytovatel veřejných statků a služeb, v čemž ho zpravidla „zastupují“ jednotlivé substátní komunity (Abboud – Muller 2012: 34–37). Politická frakcionalizace a polarizace jednotlivých skupin pak dlouhodobě přispívá k paralýze státních institucí, které nedokážou efektivně reagovat na potřeby občanů státu. Stát tak není schopen získávat legitimitu díky pozitivním dopadům svého vládnutí. Kvůli paralýze jeho institucí a neschopnosti politických elit je reformovat pak není část politických institucí chápána jako legitimní ani v oblasti vstupní dimenze legitimacy. Na druhou stranu stát zůstává (i pro většinu šiitů) reprezentantem libanonské národní identity, která zastřešuje jednotlivé náboženské skupiny.

Reakce Hizballáhu

Hizballáh se oproti tomu dokáže v rámci své komunity (a do jisté míry i mimo ni) legitimizovat oběma způsoby, které byly vymezeny v teoretické části tohoto textu. Jako nejdůležitější faktor ovlivňující jeho podporu bývá určen pozitivní dopad jeho vládnutí na samu komunitu – tedy vstupní dimenze legitimizace. Do jisté míry však lze mluvit i o legitimitě plynoucí z vstupní dimenze politického systému, neboť zástupci hnutí zaznamenávají pravidelně ve volbách všech úrovní v šíitských oblastech poměrně výrazné úspěchy, Hizballáh

sám pak bere v potaz (prostřednictvím sítí svých dobrovolníků získané) podněty, jež přicházejí od komunit na jím ovládaných územích, a dokáže se představovat jako reprezentant šíitské identity. Hizballáh zároveň umí prosazovat požadavky své komunity v rámci národních institucí i místní samosprávy (například Abboud – Muller 2012: 39; Haddad 2006, 2013).

V oblasti reprezentace identity, která se objevuje jak ve vstupní, tak i ve výstupní dimenzi, plyne legitimita autority Hizballáhu konkrétně z toho, že se dokáže v různých kontextech legitimizovat tím, že se prohlásí za reprezentanta marginalizovaných šíitů, muslimů či Libanonců. Souhrnně se tedy legitimizuje rolí zastávce určité sdílené identity a odporu (*muqáwama*) proti těm, kteří ji ohrožují (typicky Izrael či Spojené státy, ale v poslední době také sunnitští radikálové; Alagha 2011: 15–21). Tyto identity nejsou v případech veřejných projevů představitelů Hizballáhu vzájemně nekompatibilní. Hizballáh se tak například na jedné straně prezentuje jako ochránce všech Libanonců proti Izraeli či militantním džihádistům (ozbrojený odpor jako doplnění národních institucí v oblasti zajištění bezpečnosti – tedy zmíněná „libanonizace“ hnutí), na straně druhé jako hlavní reprezentant šíitů ve snaze pozvednout jejich sociální situaci a posílit jejich pozice v libanonské politice (pro ilustraci například Al Manar 2014a, 2014b; Nasrallah 2005). I přes snahy o širší legitimitu míří ale legitimizace jeho autority primárně do řad šíitské komunity, kde je také nejúspěšnější (Haddad 2013; Karagiannis 2009: 372; LeBrun 2010). Ve vstupní dimenzi je také velmi důležitá sebelegitimizace Hizballáhu prostřednictvím náboženského přesvědčení sdíleného s komunitou a deklarovaného přístupu k univerzální nábožensky založené pravdě (Hamzeh 2004: 32; Mervin 2009). Významné je ovšem i spojení s charismatickými a (často nejen šíitskou) komunitou respektovanými vůdci, jakým se postupně stal Hasan Nasrallah či Husejn Fadlallah, v některých otázkách sympatizující s Hizballáhem (Hamzeh 2004: 48; M. Harb 2011: 126; Drúzský podnikatel 2011).

V případech výstupní legitimacy Hizballáhu hraje roli především jeho schopnost efektivně poskytovat veřejné statky a služby. Tyto činnosti hnutí zvládá poskytovat výrazně kvalitněji než stát či ostatní aktéři (například mezinárodní organizace), kteří v šíitských oblastech v tomto ohledu historicky selhávali a selhávají. Kromě zmíněných sociálních a komunitních služeb jde především o obranu komunity proti vnějším hrozbám, ať jsou jimi radikálové z jiných náboženských sekt, nebo Izrael, a o schopnost zajistit určitou míru sociálního řádu (Catusse – Alagha 2009; M. Harb 2010; Sapienza 2012).

Veškeré instituce Hizballáhu – ať již ty, které se zabývají ozbrojeným bojem, nebo ty, které se zabývají sociálními a rozvojovými programy –, jsou ukotveny v jednotící ideologii „odporu proti útlaku a ponížení“. Vládnutí Hizballáhu a ideologie nesená jeho institucemi zasahují do většiny oblastí sociálního života a přinejmenším mladší generace provází již prakticky po celý jejich život (od mládežnických organizací přes školský systém a náboženské spolky až po celostátní odbory a hospodářsky orientované rozvojové organizace). Na územích, která kontroluje, tak tato síť organizací vytváří spolu se sítí dobrovolníků pracujících přímo v rámci komunity zmíněnou *společnost odporu* či *islamistickou sféru*, jež Hizballáhu přináší značnou infrastrukturní moc a je funkčně prakticky nezávislá na libanonském státu (Flanigan – Abdel-Samad 2009; M. Harb 2011: 136–137; Le Thomas 2009).

Poskytování jednotlivých služeb zpravidla není omezeno pouze na sympatizanty hnutí, ale jejich příjemcům je jasně dáváno najevo, kdo je jejich poskytovatelem a jaké hodnoty a chování jsou chápány jako chvályhodné, a jaké naopak jako zavrženíhodné. Stejný mechanismus pak funguje i v rámci každodenního veřejného života na teritoriích pod kontrolou hnutí (M. Harb 2010). Hizballáh tedy dokáže své instituce a svou infrastrukturu velmi efektivně využít k přenosu svých hodnot do komunity a její následné socializaci do *společnosti odporu* (Harik 2004: 83–85; ICG 2007: 18–19).

Zvláštní kapitolou jsou poté jednotlivá média hnutí, sloužící jako další prostředek legitimizace. Mezi ně patří především satelitní televizní stanice *Al-Manar* („Maják“), jež je šířena i do zahraničí, několik rozhlasových stanic, z nichž nejvýznamnější je nejspíše

celoplošný *Al-Núr* („Světlo“), tištěný týdeník *Al-Intikád* („Kritika“) a několik internetových portálů (vedle webových verzí jeho dalších médií například také *Al-Ahd* – „Epocha“ – a *Al-Muqáwama* – „Odpor“). Ty se těší v rámci šíitské komunity v Libanonu i za jeho hranicemi široké popularity a v prostředí absence sjednocujících státních médií posilují rozšiřování ideologie hnutí a narativu spojeného se *společností odporu* (Hamzeh 2004: 58–61, Z. Harb 2011).

Jak vstupní, tak výstupní legitimitu je tak hnutí schopné získávat právě díky své síti jednotlivých institucí a díky specifickým strategiím vládnutí. Hizballáh tak legitimizuje svou autoritu jak díky pozitivním výsledkům svého vládnutí pro komunitu, tak i díky idejím, které spolu s tímto vládnutím a jeho prostřednictvím hlásá, a zároveň i díky svému úzkému propojení s populací a akcentování jejich potřeb (M. Harb 2010: 244–249).

ALTERNATIVNÍ POLITICKÁ AUTORITA V RÁMCI STÁTU

Kvůli dlouhodobému selhávání libanonského státu v poskytování svých funkcí šíitské populaci jej Hizballáh dokázal postupně přinejmenším u části šíitské komunity prakticky nahradit či alespoň významně doplňovat, takže nyní dokáže některá (byť omezená a neformálně vymezená) území kontrolovat v podstatě autonomně (Kužvart 2012: 43). I když bývá jeho činnost srovnávána až s budováním paralelního státu, samotný Hizballáh hovoří spíše o budování *společnosti odporu* a přinejmenším ve střednědobém horizontu o doplňování libanonského státu (případně o paralelní existenci s ním) než o jeho plném nahrazení (srovnej M. Harb 2011: 134–136). Hizballáhem (či lépe síti jeho institucí) vytvářená společnost pak ovšem svou každodenní žitou islamistickou praxí vytváří alternativní koncepci státu a jeho politického uspořádání (Shaery – Eisenlohr 2008).²³ Nizar Hamzeh v tomto kontextu hovoří o efektivní reakci na krizi identity libanonských šiitů, kteří se vždy do určité míry cítili vyřazení z mocenských struktur libanonského státu ovládaných sunnity a maronity. Hizballáh jim nabídl alternativní identitu, která libanonský stát sice uznává, ale v podstatě jej nepotřebuje a vytváří v něm alternativní komunitu pod jeho vedením (Hamzeh 2004: 7–9).

V rámci této *společnosti odporu* je Hizballáh dominantní politickou autoritou disponující značnou infrastrukturní mocí, která je schopna zde prosadit svá rozhodnutí a regulovat sociální život a společenské praktiky (M. Harb 2010: 233–250). To dokáže především díky své rozsáhlé síti různých komunitních a propagandistických aktivit, prostřednictvím kterých je hnutí přinejmenším s šíitskou komunitou mnohem pevněji provázáno než stát, který poskytování podobných služeb není schopen (nebo ochoten) a který selhává i ve snaze, aby jeho instituce byly chápány jako plně legitimní. V oblastech, kde šíitské hnutí působí, disponuje díky svým organizacím, rozsáhlé síti dobrovolníků, kteří se starají o dohled nad komunitou, a ozbrojeným a pořádkovým silám značnou infrastrukturní mocí, která podpírá jeho politickou moc a autoritu. Je pak velmi pravděpodobné, že díky vysoké motivaci svých ozbrojených složek, velmi pokročilé úrovni logistiky a díky akceptaci své autority šíitskou komunitou disponuje Hizballáh i větší despotickou mocí než ozbrojené složky libanonského státu. Nedá se ale rozhodně říci, že by Hizballáh z jím ovládaných území naprosto vytlačil státní instituce, ostatní neziskové organizace či například hnutí Amal. Ty jsou většinou i zde přítomné, ale jsou nuceny více či méně kooperovat při výkonu svých činností se šíitským hnutím, jež zde dominuje a je chápáno obyvateli jako legitimnější (srovnej Stel 2009: 55–67).

V důsledku (dlouhodobého) selhávání libanonského státu a naopak efektivitě, s jakou jej dokázal Hizballáh doplňovat či nahrazovat, tak došlo k významné proměně *de facto* teritoriální autority a v rámci státu vznikla významná *odlišně ovládaná* území, kde vládne primárně jiný aktér než stát. Praktiky kontroly a ovládnutí území státu tedy prošly určitým procesem *hybridizace*, kdy se na nich podílí více různých typů aktérů, přičemž stát nad některými z nich nemá jakoukoli kontrolu (srovnej Clunan – Trinkunas 2010; Mac Ginty 2013; Migdal 1988: 208–213). Tímto procesem se také smazávají rozdíly mezi *státním*

a *nestátním* ve smyslu, v jakém tyto kategorie chápe moderní západní tradice výzkumu státu, a vznikají aktéři i situace, s nimiž si tato tradice umí jen obtížně poradit (konkrétně pro případ Libanonu srovnej Abboud – Muller 2012: 119–121; Fregonese 2012). Jedním dechem je ovšem třeba dodat, že tyto hybridní praktiky kontroly prostoru a komunity se v rámci Libanonu (a jeho selhávajících státních funkcí) týkají v menší míře i dalších politických, náboženských či klanových nestátních autorit (Hourani 2013).

* * *

Cílem tohoto textu bylo analyzovat způsoby nahrazování selhávajícího libanonského státu a jeho funkcí nestátním ozbrojeným aktérem – šíitským hnutím Hizballáh. Na základě analýzy lze konstatovat, že Hizballáh je schopen stát vůči šíitské komunitě výrazně doplňovat, či prakticky plně nahrazovat ve všech třech vymezených státních funkcích – v poskytování bezpečnosti, v poskytování veřejných statků či služeb a v legitimitě plynoucí z reprezentace kolektivních zájmů. K výrazně vyššímu nahrazování státu dochází v oblasti poskytování veřejných statků a služeb, zatímco v oblasti poskytování bezpečnosti a legitimizace se v současnosti funkce libanonského státu a Hizballáhu spíše prolínají. Vzhledem k typu analýzy a druhu dat, která byla v tomto textu využívána, nelze přesně určit, do jaké míry se tak děje, ani zjistit případné teritoriální varianty tohoto jevu. To zůstává výzvou pro budoucí výzkum, který bude disponovat přístupem k většímu množství primárních zdrojů.

Hizballáh je v jistých ohledech (pro specifický libanonský kontext politické kultury a tradice a kvůli existenci významného zahraničního patrona) extrémním příkladem tohoto fenoménu v současném světě, ale právě díky tomu lze poukázat na určité procesy, které mohou fungovat i v jiných případech (srovnej M. Harb 2010: 252–254). V případě neschopnosti státu zajistit na určitém území bezpečnost (v libanonském případě během občanské války a do jisté míry i po ní) tedy nastupují na jeho místo zpravidla jiní aktéři, kteří následně mohou svou autoritu na určitém území institucionalizovat a legitimizovat i dalšími způsoby než jen poskytováním bezpečnosti – například poskytováním dalších veřejných statků a prosazováním svých hodnot do společnosti. Zároveň ale může k legitimizaci sloužit i postupné přizpůsobování společnosti a propojování se státem (viz diskutovaný koncept *libanonizace*).

Jak je pak vidět právě na příkladu Hizballáhu, k prosazování hodnot do společnosti může velmi efektivně sloužit i samo poskytování veřejných služeb, které zároveň umožňuje těsnější propojení dané skupiny se společností a prostřednictvím posílení její infrastrukturní moci zvyšuje dále její autoritu. Na libanonském případě je také možné ukázat, jak dokáže silně ideologicky motivovaný aktér (kterého je proto zde třeba odlišit například od soukromých bezpečnostních společností či organizovaného zločinu) využít selhávání hlavních funkcí státu a vytvořit alternativní vizi uspořádání společnosti existující mimo část státních institucí.

V neposlední řadě lze na příkladu Libanonu ilustrovat způsoby kontroly teritoria, které se do jisté míry liší od vestfálského ideálu dominantní státní kontroly. Autorita státu nad částí jeho teritoria a obyvatelstva je na řadě míst nahrazována, doplňována či zpochybňována aktéry, kteří vytvářejí alternativní mocenská síť. Právě Libanon je ale také dobrým příkladem toho, že tato alternativní mocenská centra nemusí být přes konstantní napětí automaticky v opozici ke státu, ale mohou s ním vstupovat do komplexních interakcí, vzájemně se doplňovat a fúzovat. Selhávající stát v jazyku vestfálské a weberovské tradice výzkumu státu se tak stává spíše určitým typem opakovaně vyjednávaného hybridního mocenského a politického systému s paralelně existujícími mocenskými autoritami.

¹ Společným definičním znakem nestátních ozbrojených aktérů je schopnost využívat násilí pro dosažení svých cílů, absence formálního podřízení zákonně zakotveným státním institucím a zapojení se do nich (byť zde

- může často fungovat určitá míra kooperace) a určitá autonomie v oblasti politiky, vojenských záležitostí, zdrojů a infrastruktury (Mulaj 2010: 3; Schneckener 2007: 1).
- ² Velká část literatury věnované vládnutí ozbrojených nestátních aktérů je zaměřena specificky na konkrétní teritoriálně či tematicky ohraničený případ daného aktéra bez reflexe širšího kontextu (pro příklady politologických přístupů srovnej například Andersen – Møller – Stepputat 2007; Clunan – Trinkunas 2010; Mampilly 2011 a mnohé další). Přístupy pracující s teorií vládnutí se pak v kontextu slabých států věnují spíše způsobům, jakými mohou nestátní aktéři přispívat k poskytování veřejných statků a doplňovat absentující státní funkce, případně jak tato praxe proměňuje autoritu státní (viz Abrahamsen – Williams 2011; Marten 2007; Risse 2011 a další). Prozatím se ale omezily spíše na neidologické aktéry (warlordi, soukromé bezpečnostní společnosti) a prakticky nepracovaly s ambicemi nestátního aktéra prosadit se ve společnosti a přetvořit ji na základě svých ideových preferencí.
  - ³ Rozhovory byly vzhledem k citlivosti zkoumaného tématu v zemi anonymizovány.
  - ⁴ Řada autorů se proti tomuto pojetí vyhranila a poukázala na jiné zdroje udržující sociální a politický řád s tím, že legitimita hraje pouze malou roli (srovnej Rush 1992: 56–57). Zde popsané „weberovské“ pojetí nicméně zůstává v podstatě klasickým přístupem (Schmelze 2011: 8).
  - ⁵ Shrnutí argumentů Michaela Manna v oblasti formování a moci státu přináší v češtině například Jan Kalenda (2011).
  - ⁶ Proliferace nestátních ozbrojených skupin je ale zároveň jedním ze zásadních faktorů, které k oslabování autority státu přispívají (Klare 2004).
  - ⁷ Podle často citovaného textu Charlese Tillyho (1985) lze poté obdobný proces vystopovat i u počátků vzniku dnešní podoby západních států.
  - ⁸ Je třeba ovšem kriticky poznamenat, že Mann (2006: 351–356) uvádí pouze příklady nepřiliš sofistikovaných nestátních ozbrojených aktérů (pouliční gangy, paramilitární milice), které působí v rozvinutých silných státech, pro něž nepředstavují dlouhodobější výzvu, a nejsou tak schopné na daném území udržet svoji autoritu.
  - ⁹ Ucelenější přehled různých přístupů a debaty, která se o selhávajících státech vede, přináší ve svém článku například Edward Newman (2009) nebo Charles Call (2011: 305–306). V českém prostředí se podobnému přehledu věnuje například text Tomáše Šmída a Vladimíra Vaňury (2009).
  - ¹⁰ Stát může tyto funkce svěřit soukromým firmám či neziskovým organizacím, ale měl by být schopen vykonávat nad nimi účinný dohled a určitým způsobem je regulovat (srovnej Risse 2011).
  - ¹¹ *Amal* (zkratka názvu Jednotky libanonského odporu a zároveň arabské slovo pro naději) je šíitské hnutí vycházející stejně jako Hizballáh z odkazu *Hnutí vyděděných* klerika Musá al-Sadra. V průběhu let se *Amal*, jenž také disponoval během občanské války svou milicí, přetransformoval v politickou stranu a stal se zástupcem tradičních šíitských elit a střední třídy (Shanahan 2005).
  - ¹² Pro explicitní vymezení Hizballáhu jako nestátního ozbrojeného aktéra viz například Harikovou (2010). Část autorů poukazujících na šířící aktivitu hnutí jej pak charakterizuje spíše jako „kvazistátní“ či „stát ve státě“ (Aboul-Enein 2003; Rabil 2007).
  - ¹³ Jako příklad jiného přístupu lze uvést zmíněné hnutí *Amal*, které státní organizace a instituce využívá jako hlavní nástroj svých aktivit a jako prostředek přidělování renty svým stoupencům a klientům (byť v některých situacích využilo také své ozbrojení – například v květnu 2008; viz M. Harb 2010: 77).
  - ¹⁴ S koncem občanské války spolu ovšem obě hnutí na syrský a iránský nátlak uzavřely příměří a nadále spolu na šíitských územích i v libanonském parlamentu koexistují a v politické oblasti spolupracují (M. Harb 2010: 80).
  - ¹⁵ To ovšem neznamená, že by Hizballáh nepostihoval své vnitřní ideologické nepřátele (viz Corm 2005: 213).
  - ¹⁶ Různé nestátní a náboženské organizace tak nyní provozují zhruba polovinu všech škol a nemocnic v zemi (Cammet – Issar 2010: 390).
  - ¹⁷ Tato spolupráce ovšem není úplně bez napětí, protože Hizballáh si tradičně (podobně jako další vlivné libanonské politické skupiny) chrání své struktury proti vnějším vlivům. Na druhé straně si uvědomuje dvojnásobnost paralelního výkonu spravedlnosti, což někdy vede k situacím, kdy zločiny zůstávají nepotrestány, neboť Hizballáh odmítá vpustit do oblasti jednotky libanonské policie, ale zároveň sám nechce formálně zločince stíhat (Farrel 2011).
  - ¹⁸ Ačkoli je velmi obtížné toto číslo srovnat s daty státními, lze uvést, že celkový počet pacientů za rok je uváděn ministerstvem zdravotnictví zpravidla mezi 130 000 a 150 000 (Ministry of Public Health 2014).
  - ¹⁹ Jde o odkaz ke „skrytému“ dvanáctému imámu Muhammedu al-Mahdímu (tedy „správně vedenému“; viz Halverson 2011: kap. 8).
  - ²⁰ Pro příklad je možné uvést čísla z roku 2000, kdy libanonský stát prostřednictvím ministerstva školství poskytoval na vzdělávací projekty a granty celkem 541 739 USD, zatímco Hizballáh za stejný rok zhruba 309 850 000 USD pouze v Bejrútu (Hamzeh 2004: 56–57).
  - ²¹ Efektivita institucí Hizballáhu (konkrétně jeho vlastní organizace a jeho zástupci v městské samosprávě) při poskytování komunitních programů dokonce dosáhla ve čtvrti Ghobeiry ocenění OSN jako jeden z nejlepších příkladů praxe vládnutí na úrovni městské samosprávy (UN Habitat 2014).
  - ²² Základy Libanonu ve formě samostatného státu (v hranicích narýsovaných francouzskou mandátní správou) byly položeny v roce 1943 jakožto výsledek dohody mezi sunnitskými a maronitskými politiky. Dohoda, známá jako Národní pakt, ustanovila zvláštní mechanismus dělby moci mezi jednotlivými církevními komunitami, přičemž nejsilnější pozici získali maronité a sunnité (Corm 2005).

²³ Podobnou taktiku prosazování svých hodnot díky každodennímu jednání ve veřejné sféře praktikuje i řada dalších (nejen) islamistických hnutí na Blízkém východě (viz Bayat 2011).

Literatura

- Abboud, Samer Nassif – Muller, Benjamin J. (2012): *Rethinking Hizballah: Legitimacy, authority, violence*. Burlington, VT: Ashgate.
- Aboul-Enein, Youssef H. (2003): The Hezbollah Model: Using Terror and Creating a Quasi-State in Lebanon. *Marine Corps Gazette*, Vol. 87, No. 6, s. 34–35.
- Abrahamsen, Rita – Williams, Michael C. (2011): *Security Beyond the State: Private Security in International Politics*. New York: Cambridge University Press.
- Agnew, John (2005): Sovereignty regimes: Territoriality and state authority in contemporary world politics. *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 95, No. 2, s. 437–461.
- Alagha, Joseph (2011): *Hizbullah's Documents: From the 1985 Open Letter to the 2009 Manifesto*. Amsterdam: Pallas Publications.
- Andersen, Louise – Møller, Bjørn – Stepputat, Finn (eds., 2007): *Fragile states and insecure people? Violence, security, and statehood in the twenty-first century*. New York: Palgrave MacMillan.
- Azani, Eitan (2011): *Hezbollah: The Story of the Party of God From Revolution to Institutionalization*. New York: Palgrave Macmillan.
- Bagayoko, Niagalé (2012): Introduction: Hybrid Security Governance in Africa. *IDS Bulletin*, Vol. 43, No. 4, s. 1–13.
- Bayat, Asef (2011): The politics of presence. In: Volpi, Frédéric (ed.): *Political Islam: A critical reader*. London – New York: Routledge, s. 139–149.
- Beetham, David (2001): Political Legitimacy. In: Nash, Kate – Scott, Alan (eds.): *The Blackwell Companion to Political Sociology*. Malden: Blackwell Publishing, s. 107–116.
- Brozus, Lars (2011): Applying the Governance Concept to the Areas of Limited Statehood: Implications for International Foreign and Security Policy. In: Risse, Thomas (ed.): *Governance without a state? Policies and politics in areas of limited statehood*. New York: Columbia University Press, s. 262–280.
- Call, Charles T. (2011): Beyond the “failed state”: Toward conceptual alternatives. *European Journal of International Relations*, Vol. 17, No. 2, s. 303–326.
- Cammet, Melani – Issar, Sukruti (2010): Bricks and Mortar Clientelism Sectarianism and the Logics of Welfare Allocation in Lebanon. *World Politics*, Vol. 62, No. 3, s. 381–421.
- Catusse, Myriam – Alagha, Joseph (2009): I servizi sociali di Hezbollah: Sforzi di guerra, ethos religioso e risorse politiche. In: Mervin, Sabrina (ed.): *Hezbollah: Fatti, luoghi, protagonisti e testimonianze*. Milano: Epoché, s. 105–128.
- Clunan, Anne – Trinkunas, Harold (eds., 2010): *Ungoverned Spaces: Alternatives to State Authority in an Era of Softened Sovereignty*. Stanford: Stanford University Press.
- Corm, Georges (2005): *Le Liban contemporain: Histoire et société*. Paris: Le Découverte / Poche.
- Crawford, Michael – Miscik, Jami (2010): The Rise of the Mezzanine Rulers. *Foreign Affairs*, Vol. 89, No. 6, s. 123–132.
- Davis, Diane (2009): Non-State Armed Actors, New Imagined Communities, and Shifting Patterns of Sovereignty and Insecurity in the Modern World. *Contemporary Security Policy*, Vol. 30, No. 2, s. 221–245.
- Draude, Anke (2007): *How to Capture Non-Western Forms of Governance: In Favour of an Equivalence Functionalist Observation of Governance in Areas of Limited Statehood*. Berlin: Freie Universität, 1. 8. 2007, <http://www.sfb-governance.de/en/publikationen/sfbgov_wp/wp2_en/wp2_en.pdf?1327580512>.
- Egnell, Robert (2013): Winning legitimacy? Counterinsurgency as the Military Approach to Statebuilding. In: Egnell, Robert – Halden, Peter (eds.): *New Agendas in Statebuilding: Hybridity, Contingency and History*. London – New York: Routledge, s. 210–230.
- Flanigan, Shawn Teresa – Abdel-Samad, Mounah (2009): Hezbollah's Social Jihad: Nonprofits as Resistance Organizations. *Middle East Policy*, Vol. 16, No. 2, s. 122–137.
- Fregonese, Sara (2012): Beyond the “weak state”: Hybrid sovereignties in Beirut. *Environment and Planning D: Society and Space*, Vol. 30, No. 4, s. 655–674.
- Haddad, Simon (2006): The Origins of Popular Support for Lebanon's Hezbollah. *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 29, No. 1, s. 21–34.
- Haddad, Simon (2013): Explaining Lebanese Shii adherence to Hezbollah: Alienation, religiosity and welfare provision. *Defense & Security Analysis*, Vol. 29, No. 1, s. 16–29.
- Halverson, Jeffrey et al. (2011): *Master Narratives of Islamist Extremism*. New York: Palgrave Macmillan.
- Hall, Rodney B. – Biersteker, Thomas (2003): The emergence of private authority in the international system. In: Hall, Rodney B. – Biersteker, Thomas (eds.): *The Emergence of Private Authority in Global Governance*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 3–22.
- Hamzeh, Ahmad Nizar (1997): The Role of Hizbullah in Conflict Management Within Lebanon's Shia Community. In: Salem, Paul (ed.): *Conflict Resolution in The Arab World: Selected Essays*. Beirut: American University of Beirut Press, s. 93–118.
- Hamzeh, Ahmad Nizar (2004): *In the Path of Hizbullah*. Syracuse: Syracuse University Press.
- Harb, Mona (2010): *Le Hezbollah à Beyrouth, 1985–2005: De la banlieue à la ville*. Paris: Karthala Editions.

- Harb, Mona (2011): On Religiosity and Spatiality: Lessons from Hezbollah in Beirut. In: Al-Sayyad, Nezar – Massoumi, Mejjan (eds.): *The Fundamentalist City? Religiosity and Remaking of Urban Space*. London: Routledge, s. 125–154.
- Harb, Zahera (2011): *Channels of resistance in Lebanon: Liberation propaganda, Hezbollah and the media*. London: I. B. Tauris.
- Harik, Judith Palmer (2004): *Hezbollah: The Changing Face of Terrorism*. London: I. B. Tauris.
- Harik, Judith Palmer (2010): Force of Arms and Hizbullah's Staying Power in Precarious Lebanon. In: Mulaj, Klejda (ed.): *Violent Non-State Actors in World Politics*. New York: Columbia University Press, s. 137–155.
- Hourani, Najib (2013): Lebanon: Hybrid Sovereignties and U. S. Foreign Policy. *Middle East Policy*, Vol. 20, No. 1, s. 39–55.
- Höckel, Kathrin (2007): *Beyond Beirut: Why Reconstruction in Lebanon Did Not Contribute to State-Making and Stability*. London: Crisis States Research Center, July 2007, <http://kms1.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/56376/ipublicationdocument_singledocument/8ea95635-8676-4e6d-8e79-571e2019a71c/en/OP4.+Hoeckel.pdf>.
- Chaib, Kinda (2009): Amal e Hezbollah: Rivali o aleati? In: Mervin, Sabrina (ed.): *Hezbollah: Fatti, luoghi, protagonisti e testimonianze*. Milano: Epoché, s. 91–96.
- Chojnacki, Sven – Branovic, Zeljko (2011): New Modes of Security: The Violent Making and Unmaking of Governance in War-Torn Areas of Limited Statehood. In: Risse, Thomas (ed.): *Governance without a state? Policies and politics in areas of limited statehood*. New York: Columbia University Press, s. 89–114.
- ICG (2007): *Hezbollah and the Lebanese Crisis*. Beirut/Bruselles: International Crisis Group, 10. 10. 2007, <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Iraq%20Syria%20Lebanon/Lebanon/69_hizbollah_and_the_lebanese_crisis.pdf>.
- IISS (2012): *The Military Balance 2012*. New York and London: Routledge.
- Jones, Clive – Catignani, Sergio (eds. 2010): *Israel and Hizbollah: An Asymmetric Conflict in Historical and Comparative Perspective*. New York: Routledge.
- Kahler, Miles – Lake, David A. (2004): Governance in a Global Economy: Political Authority in Transition. *PS: Political Science & Politics*, Vol. 37, No. 3, s. 409–414.
- Kalenda, Jan (2011): Teorie sociální moci Michaela Manna. *Mezinárodní vztahy*, Vol. 46, No. 1, s. 51–75.
- Karagiannis, Emmanuel (2009): Hizballah as a Social Movement Organization: A Framing Approach. *Mediterranean Politics*, Vol. 14, No. 3, s. 365–383.
- Kasfir, Nelson (2004): Domestic Anarchy, Security Dilemmas, and Violent Predation. In: Rotberg, Robert (ed.): *When States Fail: Causes and Consequencies*. Princeton: Princeton University Press, s. 53–76.
- Kilcullen, David (2010): *Counterinsurgency*. New York: Oxford University Press.
- Klare, Michael T. (2004): The Deadly Connection: Paramilitary Bands, Small Arms Diffusion, and State Failure. In: Rotberg, Robert (ed.): *When States Fail: Causes and Consequencies*. Princeton: Princeton University Press, s. 116–134.
- Krasner, Stephen D. – Risse, Thomas (2014): External Actors, State-Building, and Service Provision in Areas of Limited Statehood: Introduction. *Governance*, <doi:10.1111/gove.12065>.
- Kužvart, Jan (2012): *Národní bezpečnostní systém Libanonské republiky*. Praha: AMO, prosinec 2012, <http://www.amo.cz/editor/image/produkty1_soubory/amocz_rp-62012-12-2012-12.pdf>.
- LeBrun, Emile (ed., 2010): *Security provision in Southern Lebanon*. Geneva: Small Arms Survey, May 2010, <<http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/G-Issue-briefs/Lebanon-Armed-Violence-IB1-Security-Provision-in-Souther.pdf>>.
- Le Thomas, Cathrine (2009): Formazione e socializzazione: Un progetto di (contro)-società. In: Mervin, Sabrina (ed.): *Hezbollah: Fatti, luoghi, protagonisti e testimonianze*. Milano: Epoché, s. 133–155.
- Love, James B. (2008): *Hezbollah: A Charitable Revolution*. Fort Leavenworth: United States Army Command and General Staff College. 21. 10. 2008, <<http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA499513>>.
- Mac Ginty, Roger (2013): Hybrid statebuilding. In: Egnell, Robert – Halden, Peter (eds.): *New Agendas in Statebuilding: Hybridity, Contingency and History*. London and New York: Routledge, s. 13–31.
- Mampilly, Zachariah (2011): *Rebel Rulers: Insurgent Governance and Civilian Life during War*. Ithaca: Cornell University Press.
- Mann, Michael (1986): The autonomous power of the state: Its origins, mechanisms, and results. In: Hall, John A. (ed.): *States in History*. Oxford: Blackwell, s. 109–136.
- Mann, Michael (2003): *The sources of social power. Vol. II.: The rise of classes and nation-states 1760–1914*. New York: Cambridge University Press.
- Mann, Michael (2006): The sources of social power revisited: A response to criticism. In: Hall, John A. – Schroeder, Ralph (eds.): *An Anatomy of Power: The Social Theory of Michael Mann*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mann, Michael (2008): Infrastructural Power Revisited. *Studies in Comparative International Development*, Vol. 43, No. 3–4, s. 355–365.
- Marten, Kimberly (2007): Warlordism in Comparative Perspective. *International Security*, Vol. 31, No. 3, s. 41–73.
- Mervin, Sabrina (2009): La religione di Hezbollah. In: Mervin, Sabrina (ed.): *Hezbollah: Fatti, luoghi, protagonisti e testimonianze*. Milano: Epoché, s. 165–190.

- Milliken, Jennifer – Krause, Keith (2003): State Failure, State Collapse, and State Reconstruction: Concepts, Lessons, and Strategies. In: Milliken, Jennifer (ed.): *State failure, collapse and reconstruction*. Malden: Blackwell, s. 1–21.
- Migdal, Joel (1988): *Strong Societies and Weak States: State-Society Relations and State Capabilities in the Third World*. Princeton: Princeton University Press.
- Mulaj, Klejda (2010): Introduction: Violent Non-State Actors: Exploring Their State Relations, Legitimation and Operability. In: Mulaj, Klejda (ed.): *Violent Non-State Actors in World Politics*. New York, Columbia University Press, s. 1–25.
- Najem, Tom (2012): *Lebanon: The Politics of a Penetrated Society*. London and New York: Routledge.
- Nerguizian, Aram (2009): *The Lebanese Armed Forces: Challenges and Opportunities in Post-Syria Lebanon*. Washington, D.C.: CSIS, 10. 2. 2009, <http://csis.org/files/media/isis/pubs/090210_lafsecurity.pdf>.
- Newman, Edward (2009): Failed States and International Order: Constructing a Post-Westphalian World. *Contemporary Security Policy*, Vol. 30, No. 3, s. 421–443.
- Norton, Augustus Richard (2008): *Hezbollah: A short history*. Princeton: Princeton University Press.
- Picard, Elizabeth (2000): The Political Economy of Civil War in Lebanon. In: Heydemann, Steven (ed.): *War, Institutions and Social Change in the Middle East*. Berkeley: University of California Press, s. 292–322.
- Reinkowski, Maurus (1997): National identity in Lebanon since 1990. *Orient*, Vol. 38, No. 3, s. 493–515.
- Rabil, Robert G. (2007): Has Hezbollah's Rise Come at Syria's Expense? *The Middle East Quarterly*, Vol. 14, No. 4, s. 43–51.
- Reno, William (2009): Explaining Patterns of Violence in Collapsed States. *Contemporary Security Policy*, Vol. 30, No. 2, s. 356–374.
- Risse, Thomas (2011): Governance in Areas of Limited Statehood: Introduction and Overview. In: Risse, Thomas (ed.): *Governance without a state? Policies and politics in areas of limited statehood*. New York: Columbia University Press, s. 1–35.
- Risse, Thomas (ed., 2011): *Governance without a state? Policies and politics in areas of limited statehood*. New York: Columbia University Press.
- Rotberg, Robert (2003): Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators. In: Rotberg, Robert (ed.): *State Failure and State Weakness in a Time of Terror*. Washington: Brookings Institution Press, s. 1–25.
- Rush, Michael (1992): *Politics and Society: The Introduction to Political Sociology*. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Sapienza, Rosario F. (2012): 'TragiCIMiCal': An Attempt at Civil and Military Cooperation in Lebanon. In: Attinà, Fulvio (ed.): *Politics and Policies of Relief, Aid and Reconstruction: Contrasting Approaches to Disasters and Emergencies*. New York: Palgrave Macmillan, s. 211–235.
- Shanahan, Rodger (2005): *The Shi'a of Lebanon: Clans, Parties and Clerics*. London: I. B. Tauris.
- Shaery – Eisenlohr, Roschanack (2008): *Shi'ite Lebanon: Transnational Religion and the Making of National Identities*. New York: Columbia University Press.
- Schmelze, Cord (2011): *Evaluating Governance: Effectiveness and Legitimacy in Areas of Limited Statehood*. Berlin: Freie Universität, November 2011, <http://www.sfb-governance.de/publikationen/sfbgov_wp/wp26/wp26.pdf?1328175148>.
- Scharpf, Fritz Wilhelm (1999): *Governing in Europe effective and democratic?* New York: Oxford University Press.
- Schneckener, Ulrich (2007): Armed Non-State Actors and the Monopoly of Force. In: Schneckener, Ulrich et al. (eds.): *Revisiting the State Monopoly on the Legitimate Use of Force*. Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, s. 10–18.
- Schneckener, Ulrich (2011): State Building or New Modes of Governance? The Effects of International Involvement in Areas of Limited Statehood. In: Risse, Thomas (ed.): *Governance without a state? Policies and politics in areas of limited statehood*. New York: Columbia University Press, s. 232–261.
- Schneider, Steffan et al. (2010): *Democracy's deep roots: Why the nation state remains legitimate*. New York: Palgrave Macmillan.
- Smith, Martin (2009): *Power and The State*. New York: Palgrave Macmillan.
- Sobelman, Daniel (2010): Hizbollah – from terror to resistance: Towards a national defence strategy. In: Jones, Clive – Catignani, Sergio (2010): *Israel and Hizbollah: An asymmetric conflict in historical and comparative perspective*. London – New York: Routledge, s. 67–89.
- Soifer, Hillel – Hau, Matthias vom (2008): Unpacking the Strength of the State: The Utility of State Infrastructural Power. *Studies in Comparative International Development*, Vol. 43, No. 3–4, s. 219–230.
- Stel, Nora (2009): 'Forcing the Lebanese Back to Dialogue.' *Hezbollah's Role in the May 2008 Beirut Clashes Analysed From a State-Building Perspective*. Utrecht: Utrecht University, 7. 8. 2009, <<http://igitur-archive.library.uu.nl/student-theses/2009-1022-200117/Thesis%20Nora%20Stel.pdf>>.
- Šmíd, Tomáš – Vačura, Vladimír (2009): Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států. *Mezinárodní vztahy*, Vol. 44, No. 2, s. 44–64.
- Tilly, Charles (1985): War Making and State Making as Organized Crime. In: Evans, Peter – Rueschemeyer, Dietrich – Skocpol, Theda (eds.): *Bringing the State Back In*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 169–191.

- Zahar, Marie-Joelle (2001): Protégés, Clients, Cannon-Fodder: Civil-Militia Relations in Internal Conflicts. In: Chesterfield, Simon (ed.): *Civilians in War*. London, Lynne Reiner, s. 43–66.
- Zartman, I. William (1995): Introduction: Posing the Problem of State Collapse. In: Zartman, I. William (ed.): *Collapsed states: The disintegration and restoration of legitimate authority*. Boulder: L. Rienner Publishers.

Dokumenty

- Al Manar (2014a): Fí dhikrá al-šuhadá'i al-qádati 16 šubát 2014. *Al Manar*, 16. 2. 2014, <<http://www.almanar.com.lb/programs/pdetails.php?pid=751&eid=96347&wid=3232>>.
- Al Manar (2014b): Fí muntadá Džabalin 'Ámilin. *Al Manar*, 29. 3. 2014, <<http://www.almanar.com.lb/programs/pdetails.php?pid=751&eid=105983&wid=3364>>.
- Blanford, Nicholas (2014): To protect Shiites, Hezbollah imposes its own checkpoints in Lebanon. *The Christian Science Monitor*, 10. 2. 2014, <<http://www.csmonitor.com/World/Security-Watch/Under-the-Radar/2014/0210/To-protect-Shiites-Hezbollah-imposes-its-own-checkpoints-in-Lebanon>>.
- Drúzský podnikatel (2011): Osobní rozhovor s drúzským podnikatelem. Bejrút, srpen 2011.
- Farrel, Shane (2011): Crime but no punishment in Dahiyeh. *NowLebanon*, 20. 11. 2011, <<http://www.nowlebanon.com/NewsArchiveDetails.aspx?ID=334114>>.
- Hubbard, Ben (2013): Hezbollah Makes Vow to Step Up Syria Fight. *New York Times*, 16. 8. 2013, <<http://www.nytimes.com/2013/08/17/world/middleeast/hezbollah-makes-vow-to-step-up-syria-fight.html>>.
- Ministry of Public Health (2012): *Statistical Bulletin 2011*. Beirut: Ministry of Public Health. 28. 12. 2012, <<http://www.moph.gov.lb/Publications/Documents/Statistical%20Bulletin%202011.pdf>>.
- Ministry of Public Health (2014): *Statistics List*. Ministry of Public Health, 8. 4. 2014, <<http://www.moph.gov.lb/Statistics/Pages/default.aspx>>.
- Naharnet (2014): Report: Hizbullah Performs Maneuvers in Dahieh to Confront Possible Takfiri Attack. *Naharnet*, 29. 1. 2014, <<http://www.naharnet.com/stories/en/116228>>.
- Nasrallah, Sayyed Hassan (2005): Al Quds day. In: Noe, Nicholas (ed. 2007): *Voice of Hezbollah: The Statements of Sayyed Hassan Nasrallah*. London: Verso, s. 352–369.
- Nazzal, Mohamed (2013): Lebanon: The State Returns to Dahiyeh. *Al Akhbar English*, 23. 9. 2013, <<http://english.al-akhbar.com/node/17112>>.
- NowLebanon (2008): Dahiyeh back to Lebanon. *NowLebanon*, 25. 9. 2008, <<http://www.nowlebanon.com/NewsArchiveDetails.aspx?ID=60328>>.
- The Daily Star (2013): Hezbollah ambush kills 32 Islamist fighters in east Lebanon. *The Daily Star*, 23. 12. 2013, <<http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2013/Dec-23/242100-hezbollah-ambush-islamist-fighters-in-e-lebanon-kill-32-ashx>>.
- The Islamic Institution for Education & Teaching (2014): Madáris al-Mahdí. *Al-mu'assasatu al-islámíjatu li al-tarbíjati wa al-ta'lim*, 5. 4. 2014, <http://www.almahdischools.org/newsite/_definition.php?filename=200708150908500>.
- UN Habitat (2014): Municipal Actions for Urban Poverty Reduction. UN Habitat Best Practices Database, 2. 4. 2014, <http://mirror.unhabitat.org/bp/bp.list.details.aspx?bp_id=2775>.
- Zaměstnanec velvyslanectví ČR v Bejrútu (2011a): Osobní rozhovor se zaměstnancem velvyslanectví ČR v Bejrútu. Ba'abda, říjen 2011.
- Zaměstnanec velvyslanectví ČR v Bejrútu (2011b): Osobní rozhovor se zaměstnancem velvyslanectví ČR v Bejrútu. Ba'abda, listopad 2011.

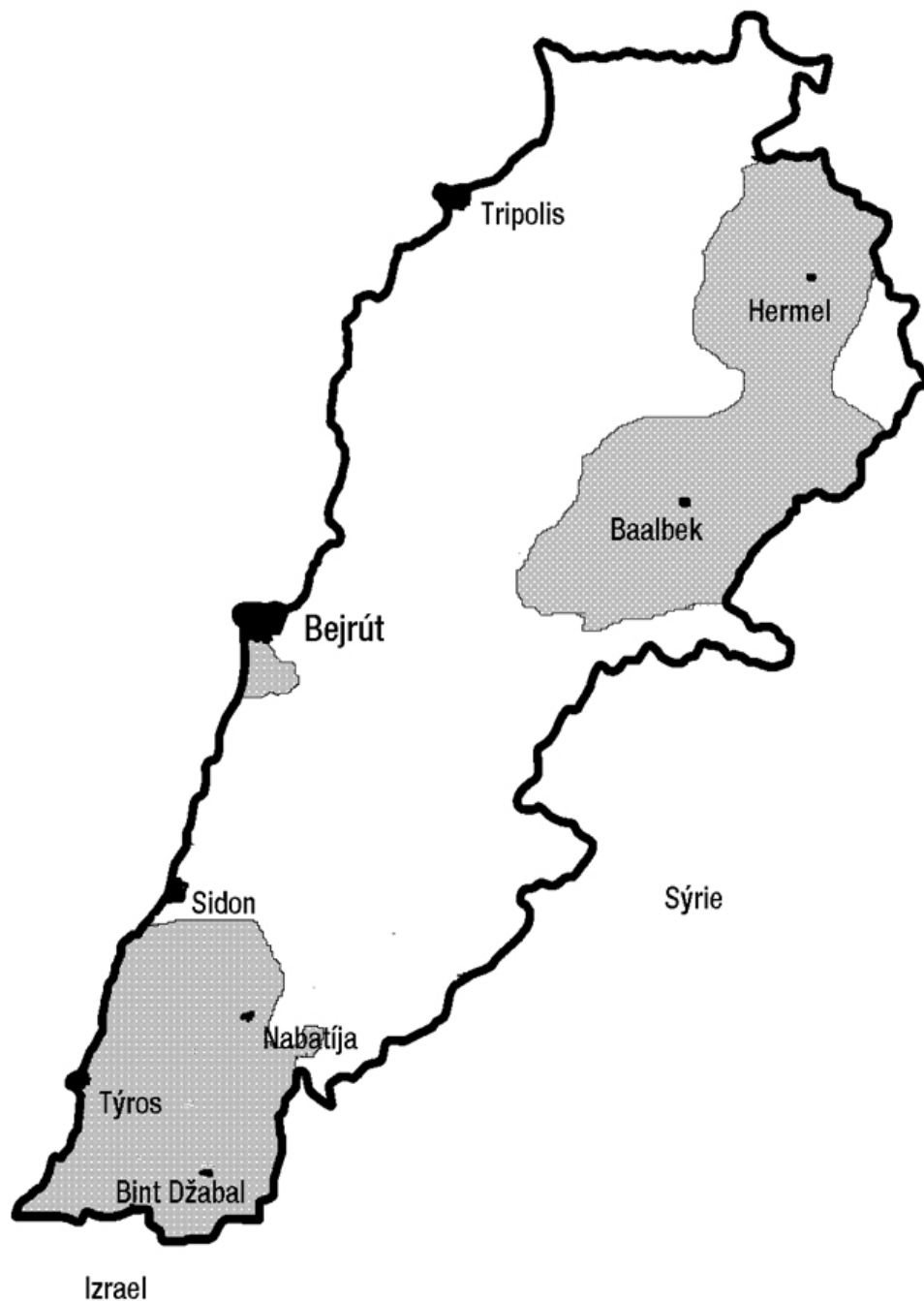
Poznámka

Rád bych poděkoval dvěma anonymním recenzentům za cenné poznámky a výtky k původní verzi textu, které významně pomohly zlepšit jeho faktickou přesnost a kvalitu. Zvláštní poděkování poté patří Vitu Benešovi, jehož trpělivé komentáře přispěly k přehlednosti a koherenci článku a jeho argumentace. Za připomínky k prvním verzím textu patří mé poděkování také Tomáši Karáskovi, Michalu Mádlovi a Pavlu Pšejovi.

Text vznikl v rámci projektu SVV 267 502 Transformační tendence současných politických systémů Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy.

Příloha

Mapa č. 1: Oblasti v Libanonu obývané převážně šíity

Zdroj: Autor.